

BIBLIOTEKA

E

8JH-1

S. 57

SHTETIT

GJIROKASTËR

Shitje

KUR
NEMRA
FLET

8JH 21

S.57

891. 983-1.

J

DRAGO SILIQI

KUR ZEMRA FLET

(Vjersha dhe poema)

14701
~~53838~~

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PARATHËNJE

Në një fletore të poetit me kapakë bojë kafe të errët, fletore fort e çmueshme për ne, me dorëshkrime provash, vjershash, poemash, deri te poema e fundit, që mbetet dhe vepra e tij madhore dhe një nga ma të randësishmet e poezisë sonë të re të realizmit socialist, «Këngë e re për dashurinë e vjetër», fletore ku kemi mendime interesante dhe plane krijuese, na lexojmë edhe një shënim mbi ndonjë vjershë që, si duket, dëshironte t'ja kushtonte udhëheqësit të rinisë dhe poetit Qemal Stafa. «Njizet e dy ti ishe, — shënoi ai. — Njizet e dy ti mbetesh gjithmonë. Dhe brezat që do vijjnë do thonë Qemali 20-vjeçar». Edhe vetë Dragoja, që mbeti për ne përjetësisht 33-vjeçar, ashtu si gjithë shkrimtarët dhe artistët tanë, shkon drejt rrugës së revolucionit popullor, i gjallë, i qeshun, me «Zemrën që flet».

Dragoja leu më 9 qershor 1930 dhe u rrit në një familje këpucari e poeti me shumë fëmijë e me shumë halle. Ma vonë i vdiq e ama, të cilën ai do ta përmendë me mallëngjim fisnik në vjershat e veta. 14-vjeçar ky «bir i vojtjes», që kishte një dashuni të madhe për njerëzit e për atdheun, doli malit partizan dhe, mbas çli-

rimin, 17-vjeçar, më 1947, u pranue në radhët e Partisë sonë heroike. Prej vitit 1949 ai ishte anëtar i Komitetit Qendror të BRPSH. Jeta e tij qe e shkurtër, por e dendun, e mbushun plot me punë e përpjekje. Në vitet 1946-1951 punoi në shtypin e rinisë e të pionierëve. Ai qe një entuziast i punës me talentet e reja në organin «Letrari i ri». Në vitet 1952-1957 ndoqi e kreu në Moskë studimet e larta letrare. Kurse vitet 1957-1958, si korrespondent për Shkodrën i «Zërit të Popullit», i vleftën shumë për t'u thellue në njohjen e jetës. «Gishtin t'i vëmë pulsit të kohës, veshin t'i vëmë zemrës së dheut», shkruen ai në fletoren e vet, tue pasë parasysh nevojën e krijimit të një poezie të vërtetë, të thellë. Dhe, në një vend tjetër, shënon: «Si duhet të jesh i partisë», tue nënvizue me këtë idenë themelore se, që të jesh poet, duhet të jesh i partisë. Në vitet e fundit të jetës 1959-1963 ai zhvilloi një veprimtari me të vërtetë të frytshme si poet (më 1960 botoi poemën «Këngë e re për dashurinë e vjetër») dhe si përkthyes, si kritik, veprimtari, e cila është përfshirë në vëllimin «Në kërkim të së resë» dhe si drejtues i aftë e i pasionuem i Shtëpisë botuese «Naim Frashëri».

Në krye të dorëshkrimit të një poeme poeti pat vizatue një yll me pesë cepa, kurse, në fletoren e tij, na lexojmë këto fjale kushtue Marksit: «ikën e u zhdukën qindra sundimtarë, . . . por ti, me mjekër por-si borë, qëndron i pavdekshëm». Dhe në një faqe tjetër, tue medituë mbi figurën e Leninit, ai shënon: «. . . Por ka njerëz të atillë q'u falet zemra. Leninit

i gjithë njerëzimi ja fali zemrën». Dashunia dhe urrejtja vlojnë në mendimet e poetit, dashunia për popullin, për komunizmin, urrejtja për shtypjen dhe shfrytëzimin. Ai shfren kundër imperialistëve: «Nga agonia në çmenduri po kalon kapitali». Në fletore na vëmë re këto fjalë të përzemërta drejtue atdheut: «E unë me ty u mësova, atdhe; kudo që të shkoj, në luftë po të jem duke vdekun, mendimet e mia do të jenë drejtue nga ti». Ma tej në fletore ai thekson: «Mue kaq poet më duket vetja» dhe shton në kllapa: «sidomos atëherë kur kujtoj. . . dorën e babait këpucar, bukën që s'na mjaftonte në shtëpi». «Isha trembëdhjetë, — shënon ai, — kur fillova të mendoj përse jetoj». Dhe në moshën 14-vjeçare ai e zgjodhi rrugën e vet të jetës, doli partizan. Në dy fragmente, të shënueme në fletoren e përmendun, ai rrëfen se si provoi për herë të parë ndjenjën e madhe të solidaritetit njerëzor, se si u pushtue nga romantika e luftës për çlirim:

Ne flinim në mullarë
me mauzerin krahëqafë
edhe me dor'n e shokut, që na zgjonte
kur gati për marshim bahej kolona.

Nuk hanim katër ditë
Dhe s'vdisnim nga uria.
Një ftue e ndanim
në njëzet e pesë copë të barabarta.

Dragon e bani poet vujtja e popullit, dashunia për njerëzit e për atdheun e robnuem, idetë marksiste-leniniste të Partisë sonë, që i priu popullit në luftën vigane çlirimtare, lufta revolucionare në të cilën ai mori pjesë aktive.

Në një vjershë të pranverës së vitit 1945, «Arratisja e bilibilit», poeti 15-vjeçar përkufizoi për herë të parë kredon e tij:

S'do të qes ma zane t'buta
për blerimet që rrethojnë,
por tashti do t'kndoj për huta
që në male fishkullojnë.

Dhe ma tej ai pohon :

do t'këndoj për partizanin
e për yllin me shqiponjë.

Kurse në vjershën e fundit të jetës së tij, shkruar në verën e vitit 1963, mendimi i poetit u përqëndruar te ideja e përhershme mbizotnuese e revolucionit:

Revolucioni — dinamit që hap
minierat-ar të shpirtit njerëzor,
rrjedhin pastaj të kaltërta burimet,
të pastërta dëborë;

rreze e fuqishme djeg e përvëlön
tumoret në ndërgegje të tulitur,
ndërgjegjen bën të çelë lule shumë
si toka e vaditur.

Ylli i komunizmit, revolucioni, Shqipnia — ja kredoja e poetit në jetë e në poezi. Mendimet e shkëputuna, që disa herë janë gati të ritmueme dhe të ngjajnë embrion vjershash të ardhshme, ashtu si edhe e gjithë krijimtaria e tij poetike, janë shprehje e botës së pasun shpirtnore të poetit, që, tue dalë partizan ende fëmijë, vuni përjetë në ballë yllin me pesë cepa dhe nguliti thellë në zemër përgjithmonë emnin e atdheut. Ai mbeti një partizan i përhershëm i komunizmit, një ushtar i vendosun e besnik i atdheut, i Partisë sonë të lavdishme.

«Sa i ri e sa zemërak ti më thue», polemizon ai në shënimet e fletores së tij. Ai pyet: «Po si, si qull, si mish pa kocka?», dhe përgjigjet: «Ne kemi formën tonë që na dha revolucioni». Atë e shqetësonte mendimi se «sa do t'i kushtonte një minutë planit të shtetit». Ai e kuptonte se lufta revolucionare nuk asht një gja e lehtë. «As ne, komunistët, nënvizonte në fletore, — shpirtin s'e kemi shesh». Ai kërkonte njerëz të zjarrtë dhe godiste njerëzit pa pasione, indiferentë: «Dhe sot ka ndërmjet nesh të ftohtë si peshku».

Tue mendue mbi rolin kryesor të poetit, ai shënonte se «të shkruesh vetëm vjersha dashunie — si të punosh vetëm për qershitë». «Poezia duhet të jetë e

shumëngjyrshme» theksonte në një faqe tjetër të fletores.

Drago Siliqi luftonte për një art të denjë për kohën tonë të madhe, për një art me ide të mëdha, me mendime të thella dhe me një formë sa ma të përsosun. Vargu i tij ishte i disiplinuem dhe synonte të ishte sa ma konçiz. Nga krijimet që na ka lanë shihet qartë se tradita e shëndoshë e poezisë shqipe dhe folklori ynë ishin për të mbështetje të sigurta. Ai vetë si poet përpiquej t'i shmangej retorizmit dhe ta pasunonte poezinë e tij me material të pasun jetësor, luftonte që poezia të hynte sa ma thellë në psikologjinë njerëzore.

Nguli këmbët mirë te ky dhe
që të fluturosh në pambarim.

(«Meditime për raketën»)

Ai nuk ngutej në botimin e librave të vet. Nga një vjershë e marsit 1945 na marrim vesh se kish përgatitë një vëllim me titullin «Këngët e çlirimit». Por, edhe ma vonë, më 1954 kur përgatiti vëllimin poetik me titullin «Të val' e Drinit», ai prapë nuk shpejtoi. Vëllimi mbeti i pabotuem. Prej tij na kemi zgjedhë për këtë përmbledhje punimet ma me vlerë. Ai ishte dhe bahej përherë e ma kërkues. Me poemën «Këngë e re për dashurinë e vjetër» ai nisi një periudhë ma të ngritun të krijimtarisë së tij poetike, që dëshmonte

tashma për pjekurinë poetike, për eksperiencën ma të gjanë e ma të asimilue me të jetës, për përgatitjen e tij të gjithanshme ideore dhe artistike. Ai u nda prej nesh në këtë fazë të randësishme të krijimtarisë dhe të jetës. Por me jetën dhe veprën e tij mbeti përgjithnjë midis nesh, midis popullit, me mendimet dhe ndjenjat e tij fisnike, revolucionare, me poezinë e tij, me atë thirrjen e zjarrtë, programatike, për të jetue në kohën tonë të lavdishme, për të njohë thellë zemrën e popullit tonë heroik: «gishtin t'i vemë pulsit të kohës, veshin t'i vemë zemrës së dheut».

Pjesën ma të zgjedhun të asaj që poeti na la ju do ta gjeni në këtë vëllim. Por shumë dëshira e plane ai mbeti pa i realizue. Tue shfletue me kujdes fletoren e tij të shënimeve dhe dorëshkrimeve si dhe tue u mbështetë në dëshmi të atyne që e njohën për së afërmi, ne marrim vesh mjaft prej planeve të tij.

Poetit i ngrihej para syve e kaluemja heroike e popullit tonë, trimat që luftonin kundër robnisë turke, nën udhëheqjen e Dedë Gjo' Lulit, për të ngulë flamurin në Deçiç. Ndër strofat e veçanta, që na kanë mbetë, na lexojmë për Franin dhe për një çikë malësore:

.... N'shkamb të Hotit
ajo dilte shpesh për me kundrue
se si çohëj tymi i barotit
në Deçiç, e rrinte tue mendue...

Përmbi shpinë buljerën ajo mbante,
që luftarve me gurmaz të thamë
t'mund t'u shuente etjen, bukë t'u ndante,
dhe t'i hidhte Franit nji të pamë. . .

Dhe pastaj malësoren trime poeti na e përshkruen të vrame.

Interesat poetike të Drago Siliqit ishin të gjana. Ai shënonte në fletore: «Asimi ynë vdiq në Spanjë». Si duket, kish ndër mend të shkruente ndonjë vjershë apo poemë kushtue luftëtarëve shqiptarë të Spanjës.

Në një faqe lexojmë shënimin: «Lufton çeta, s'kish fshati bukë). . . (Të korren arat kur korrin plumbat). . . Kajani. . . Gureza (fshati)». Ndoshta poetit i ngucte fantazinë figura e Kajo Karafilit?

Dhe gjejmë, andej-këndej, disa herë edhe me ndonjë shënim plotësues, një radhë tituj vjershash e poemash, që mbetën pa u shkruar: «Kasnecja (e para herë kasnece vasha)»; «Kur më ra Lenini në provim»; «Kanga (Ku ka tre shqiptarë ka kangë. Kanga për jetën, kanga për vdekjen)»; «Me djalin prej Panariti»; «Mësues unë doja t'isha»; «Poemë për marinarin tonë»; «Dasma. . . (kur u martue ai nji ditë vetëm pat pushim. . .)»; «Alpinisti (në majën ma të naltë)»; «Andrra e Marës»; «Povjesti në vjershë për fëmijët. . . (Feriti. . . sot kapiten. . . Jeta e rrugaçëve, etj.)»; «Vargje mbi mjeshhtëri poetike»; «Ti ma i ndershmë duhet të jesh, poet».